

Ο Ποταμός Αποσελέμη

Ο ποταμός Αποσελέμης βρίσκεται τα τελευταία χρόνια πολύ συχνά στην τοπική επικαιρότητα, εξ αιτίας του σχεδιαζόμενου να κατασκευασθεί στην διαδρομή του φράγματος για την ύδρευση της ευρύτερης περιοχής του Ηρακλείου. Ανεξάρτητα από την γνώμη που ο καθένας έχει για αυτό το μεγάλο αναπτυξιακό έργο, η κατασκευή του έχει ήδη αρχίσει.

Εκείνο που διαπιστώνει ο τακτικός από παλιά επισκέπτης της Λαγκάδας είναι οι σημαντικές περιβαλλοντολογικές αλλαγές ύστερα από την πρόσφατη αποψίλωσή της. Και αυτές μεν είναι οι ορατές επιπτώσεις της κατασκευής του έργου. Για τις άορατες όμως, όπως είναι η ακύρωση λειτουργίας του Χώνου του Οροπεδίου Λασιθίου, δεν υπάρχουν επαρκή στοιχεία. Ελπίζουμε να μην είναι σοβαρές.

Για τον Αποσελέμη, τον ποταμό ή πιο σωστά τον χείμαρρο που έγινε γνωστός τελευταία θα δώσουμε στην συνέχεια ορισμένα στοιχεία. Θέση-Πηγές-Διαδρομή
Ο ποταμός Αποσελέμης βρίσκεται στο ανατολικό τμήμα του νομού Ηρακλείου, πηγάζει από τις ΒΔ κλιτύες της Δίκτης και ύστερα από μια σχετικά σύντομη διαδρομή (περίπου 25 χιλμ) μέσα από την πάλαι ποτέ καταπράσινη κοιλάδα της Λαγκάδας το ομώνυμο φαράγγι και στην συνέχεια τον υγρότοπο καταλήγει στο Κρητικό πέλαγος μεταξύ Ανάληψης και Γουβών.

Ο Αποσελέμης συγκεντρώνει το μεγαλύτερο ποσοστό των νερών των δυτικών κλιτύων της Δίκτης (νερά των οροπεδίων Καθαρού και Λασιθίου) τα οποία μέσω του Χώνου, που βρίσκεται στην δυτική πλευρά του οροπεδίου Λασιθίου, τροφοδοτούν υπό ομαλές συνθήκες τις υπόγειες υδατοδεξαμενές της ευρύτερης περιοχής. Όταν όμως η ποσότητα των εισρεόντων στον Χώνο υδάτων ξεπερνά την δυνατότητα υπόγειας απορρόφησής των, τότε η επί πλέον ποσότητα εκβάλλει σε διάφορα σημεία της δυτικής πλευράς του ορεινού δακτυλίου του Οροπεδίου, τις αποκαλούμενες από τον λαό «Φλέγες». Η σημαντικότερη «Φλέγα» που θεωρείται η αφετηρία του ποταμού είναι εκείνη που βρίσκεται γύρω στα 3 χιλμ. Ανατολικά της Κασταμονίτσας δίπλα στην εκκλησία του Αγ. Γεωργίου στις Φλέγες, κάτω από τον Ρούσο Εγκρεμό. Σημειώνουμε ότι και δίπλα στον Χώνο στο Λασύθι υπάρχει από την Ενετική εποχή ένα εξωκλήσι αφιερωμένο επίσης στον Αγ. Γεώργιο στο Χώνο. Η εκροή των υδάτων από τις Φλέγες είναι διαλείπουσα και γίνεται ορατή μόνο όταν ο κάμπος στο Λασύθι «στένει» κολύμπα. Από τις Φλέγες ο ποταμός ακολουθώντας Β. ΒΑ πορεία συλλέγει κατ' αυτήν τα νερά διαφόρων πηγών. Λίγο πριν φθάσει στο Αβδού, στο ύψος της εκκλησίας του Αγ. Νικολάου, ο ποταμός ενώνεται με δύο άλλα ρέματα, τον Αγιωργιώτη ποταμό και τον Πετρά, σχηματίζουν με τον Χώνο το λεγόμενο τριπόταμο και παίρνει πορεία προς τα δυτικά. Μέχρι εδώ ο ποταμός δεν έχει πάρει ακόμη το όνομα Αποσελέμης αλλά λέγεται Χώνος, προφανώς υπενθυμίζοντας μ' αυτό το όνομα ότι η δημιουργία του οφείλεται στα νερά του Λασιθιώτικου Χώνου. Προτού φθάσει στις Ποταμιές δέχεται τα νερά ενός ρυακιού που ξεκινά από την περιοχή των Ασκών, το λεγόμενο φαράγγι. Ενισχυμένος εδώ ο χείμαρρος παίρνει το όνομα Αποσελέμης και φθάνοντας στις «Ξεροκαμάρες» ενώνεται με τον Μικρό Ποταμό που έρχεται από την περιοχή του Μπιτζαριανού. Ο ενοποιημένος Αποσελέμης μπαίνει στο ομώνυμο φαράγγι έως το ύψος των Αγριανών και στην συνέχεια διασχίζει ένα σημαντικό υγρότοπο για να καταλήξει στη θάλασσα.

Ιστορικά στοιχεία

Το όνομα Αποσελέμης (Abou Selim) είναι ένα από τα λίγα αραβικά γλωσσικά κατάλοιπα, που διατηρούνται έως σήμερα στην Κρήτη (κανάκι, νεράντζι, γαζί κ.λ.π, ως και τα τοπωνύμια Κατσαμπάς, Μασταμπάς, Σούδα, Χουμέρι, Αποσελέμης κ.λ.π.).

Συναντάται για πρώτη φορά κατά την εξιστόρηση των γεγονότων της Επανάστασης των Χορτατσών (1272), όταν οι Επαναστάτες που είχαν συγκεντρωθεί στο Λασύθι βαδίζοντας εναντίον του Χάνδακα συναντήθηκαν καθ' οδόν με τους Ενετούς, με τους οποίους έδωσαν σκληρή μάχη στον Αποσελέμη. Αυτή λοιπόν είναι η πρώτη μνεία του ονόματος Αποσελέμης σε ιστορικό κείμενο.

Ο Paul Faure ταυτίζει, με κάποια επιφύλαξη, τον Αποσελέμη με τον Σεδαμνόν των αρχαίων συγγραφέων.

Κατά την διάρκεια της Τουρκοκρατίας ο Αγάς του Μεγάλου Κούλε του Χάνδακα αφιέρωσε μια τετραόροφη κατοικία που βρισκότανε στο κέντρο της πόλης «δια την συντήρησιν και επισκευήν της εν τη περιφερεία του χωρίου Γούβες Επαρχίας Πεδιάδος γεφύρας του ποταμού Αποσελέμη, την οποίαν λέγει ότι έκτισε δι' ιδίων χρημάτων τη 20 Ρεμπιουλεβέλ του έτους 1158 (1745 μ. Χ)» Από το απόσπασμα αυτό των μεταφράσεων του Τουρκικού Αρχείου Ηρακλείου πληροφορούμαστε ότι ένας Τούρκος αγάς όχι μόνο κατασκεύασε πολύ πιθανόν την πρώτη γέφυρα πάνω από τον Αποσελέμη το έτος 1745, αλλά εξασφάλισε και τους οικονομικούς πόρους για την συντήρηση και την επισκευή της.

Αργότερα, τέλη του 1827, ο Αποσελέμης έρχεται και πάλι στην επικαιρότητα Οι Επαναστάτες που κατείχαν τα χωριά Μάλια, Κράσι, Μοχό κ.λ.π. δεν μπόρεσαν να αντιμετωπίσουν τους Τουρκαλβανούς, αλλά τράπηκαν σε φυγή. Αυτοί τους κατεδίωξαν μέχρι τον χείμαρρο Λαγκά (παραπόταμο του Αποσελέμη) που είχε πλημμυρίσει εκείνη την ημέρα και παρέσυρε και έπνιξε πάνω από 150 άτομα.

Τελειώνοντας να σημειώσουμε ότι εκτός από τον ποταμό υπάρχει και ένας μικρός οικισμός με το όνομα Αποσελέμι, που ανήκει στον Δήμο Αστερουσίων σε υψόμ. 300 μ. με 40 κατοίκους.

Αγριανά, 5.9.06
Ι. Καραβαλάκης